

طرح‌هایی که در سال ۱۳۸۸ خاتمه می‌یابند و همچنین خودداری از پذیرش طرح‌های جدید مگر برحسب ضرورت،

- تداوم خصوصی‌سازی و واگذاری فعالیت‌های اقتصادی براساس قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و فراهم آوردن تسهیلات لازم در این زمینه برای کوچک کردن حجم دولت و پرهیز از انجام امور تصدی‌گرایانه غیرضرور و تمرکز بر امور حاکمیتی،

- پیش‌بینی درآمدهای حاصل از واگذاری و خصوصی‌سازی در چارچوب احکام قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، از جمله ایجاد زیربناهای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته، ایجاد خوداتکایی برای خانواده‌های مستضعف و محروم، تقویت تامین اجتماعی و توسعه بخش تعاون،

- تلاش در جهت افزایش تولید کالاها و خدمات، ارتقای بهره‌وری و نظام‌مند نمودن وصول درآمدهای دولت با توجه ویژه به نظام جامع مالیاتی،

- تعیین برش سالانه اهداف، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های بخشی برای سال ۱۳۸۸ براساس قانون برنامه چهارم توسعه و

قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور به عنوان آخرین بودجه برنامه چهارم توسعه (۸۸-۱۳۸۴) در چارچوب برنامه مذکور و بدون استقراض از سیستم بانکی تهیه و تنظیم شد. در سال پایانی برنامه چهارم توسعه، قانون بودجه سال ۱۳۸۸ در چارچوب سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، قانون و اسناد بخشی، فرابخشی و استانی برنامه چهارم توسعه و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی با رعایت جهت‌گیری کلی زیر تهیه و تدوین گردید:

- تداوم فرایند اصلاح نظام بودجه‌ریزی، شامل اصلاح حجم و ترکیب سند بودجه و شفاف‌سازی منابع و مصارف در بودجه سال ۱۳۸۸،

- افزایش اختیارات دستگاه‌های اجرایی در تنظیم و اجرای بودجه سال ۱۳۸۸،

- رعایت صرفه‌جویی در بودجه‌های پیشنهادی به منظور ارائه بودجه متعادل در چارچوب حکم ماده ۲ قانون برنامه چهارم توسعه،

- تاکید بر اتمام طرح‌های نیمه‌تمامی که به افزایش تولید کالا و خدمات منجر می‌شوند با اولویت طرح‌های مهم و

اسناد ملی بخشی، فرابخشی و استانی و پیشنهاد بودجه سالانه براساس این اهداف و

- تلاش در جهت اجرایی کردن کامل مصوبات دولت در استان‌ها و حرکت در جهت ایجاد توازن منطقه‌ای دولت.

۱۱-۱- کلیات اجرای بودجه

در قانون بودجه سال ۱۳۸۸، قیمت هر بشکه نفت خام صادراتی ۳۷/۵ دلار در نظر گرفته شد. قیمت مذکور در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ به ترتیب ۴۵ و ۵۵ دلار بود. در این سال نیز مازاد وجوه ارزی حاصل از صدور نفت خام مطابق با ساز و کار پیش‌بینی شده در ماده ۱ قانون برنامه چهارم توسعه به «حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت» واریز شد تا برای مقابله با نوسانات احتمالی ناشی از کاهش درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام و جلوگیری از آثار انبساطی وجوه مذکور بر بودجه دولت به کار گرفته شود.

طبق جداول قانون بودجه سال ۱۳۸۸، مجموع درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مبلغ ۸۹۲۱۳۲/۸ میلیارد ریال و مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مبلغ ۹۷۷۱۳۲/۸ میلیارد ریال بود. به منظور برقرار نمودن تراز بین دو رقم مذکور، مبلغ ۸۵ هزار میلیارد ریال تحت عنوان «کاهش تخصیص ضمن اجرای بودجه» از سرجمع مصارف کسر گردید. طبق بند ۶۰ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸، مقرر گردید مبلغ مذکور از محل عدم تخصیص ضمن اجرای بودجه اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی دستگاه‌های اجرایی، ردیف‌های متفرقه و تملک دارایی‌های مالی مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ تامین گردد؛ مشروط به اینکه اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

مندرج در پیوست شماره ۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۸ که خاتمه آنها سال ۱۳۸۸ است، کاهش نیابد. در نهایت، بند (الف) ماده واحده قانون اصلاح ماده واحده و ردیف‌های قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور (مصوب ۱۳۸۸/۵/۶)، بند ۶۰ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸ را اصلاح نمود و مقرر گردید ۶۵ هزار میلیارد ریال از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و بقیه (مبلغ ۲۰ هزار میلیارد ریال) از اعتبارات هزینه‌ای با درصد یکسان کسر گردد. بنابراین، منابع و مصارف (اولیه) قانون بودجه سال ۱۳۸۸ مبلغ ۸۹۲۱۳۲/۸ میلیارد ریال بود. سهم درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی به ترتیب ۵۱، ۱۹ و ۳۰ درصد بود و پرداخت‌های هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی نیز به ترتیب ۶۴، ۲۴/۶ و ۱۱/۴ درصد از مصارف بودجه مصوب (اولیه) را به خود اختصاص دادند.

براساس قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و اصلاحیه‌های آن، درآمدهای مصوب شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی) و پرداخت‌های هزینه‌ای مصوب (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی) به ترتیب معادل ۴۸۴۷۷۰/۹ و ۶۰۸۲۶۰/۱ میلیارد ریال بود. در نتیجه تراز عملیاتی مصوب با ۱۲۳۴۸۹/۲ میلیارد ریال کسری مواجه بود. همچنین، دریافتی‌ها و پرداختی‌های مصوب از محل واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (بدون دریافت‌ها و پرداخت‌های اختصاصی) به ترتیب ۱۶۹۸۳۷/۹ و ۲۱۷۲۰۰ میلیارد ریال بود. بدین ترتیب، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای مصوب (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب) با ۱۷۰۸۵۱/۴ میلیارد ریال کسری مواجه شد. مقرر گردید کسری مزبور از محل خالص واگذاری دارایی‌های مالی که بخش عمده آن از محل برداشت از حساب ذخیره ارزی بود، تامین مالی گردد.

کادر شماره ۱- قوانین اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۸۸

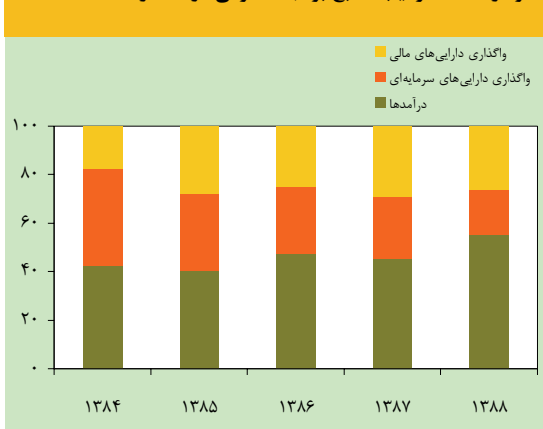
در سال ۱۳۸۸، دو قانون «اصلاح ماده واحده و ردیف‌های قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور (مصوب ۱۳۸۸/۵/۶)» و «قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور (مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۶)» به تصویب رسید که طبق آن مبالغ برخی از اجزای ردیف‌های بودجه بدون تغییر در سقف منابع و مصارف قانون بودجه جابه‌جا گردید. در بخش منابع، ردیف «مالیات عملکرد نفت» از بخش درآمدهای مالیاتی به میزان ۱۱۵۳۸ میلیارد ریال و ردیف «سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی» از بخش سایر درآمدها به میزان ۱۸۴۶۲ میلیارد ریال افزایش یافت و سبب گردید تا درآمدها مبلغ ۳۰ هزار میلیارد ریال افزایش یابد. از سوی دیگر، واگذاری دارایی‌های مالی به علت کاهش ۳۰ هزار میلیارد ریالی منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی، به همین میزان کاهش یافت و در نتیجه در سقف منابع تغییری ایجاد نگردید. در بخش مصارف، مبلغ ۳۷۲۱۳/۵ میلیارد ریال به سقف اعتبارات هزینه‌ای اضافه و به ترتیب ۲۰۵۳/۸ و ۳۵۱۵۹/۷ میلیارد ریال از سقف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی کسر گردید و در نتیجه در سقف مصارف تغییری ایجاد نگردید.

جابه‌جایی بین اجزای منابع و مصارف مصوب بودجه سال ۱۳۸۸ با احتساب قوانین اصلاحی (میلیارد ریال)

تغییر	مصوب اصلاحی	مصوب اولیه (۱)	
۰/۰	۸۹۲۱۳۲/۸	۸۹۲۱۳۲/۸	منابع
۳۰۰۰۰/۰	۴۸۴۷۷۰/۹	۴۵۴۷۷۰/۹	درآمدها
۰/۰	۱۶۹۸۳۷/۹	۱۶۹۸۳۷/۹	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
-۳۰۰۰۰/۰	۲۳۷۵۲۴/۰	۲۶۷۵۲۴/۰	واگذاری دارایی‌های مالی
۰/۰	۸۹۲۱۳۲/۸	۸۹۲۱۳۲/۸	مصارف
۳۷۲۱۳/۵	۶۰۸۲۶۰/۱	۵۷۱۰۴۶/۶	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
-۲۰۵۳/۸	۲۱۷۲۰۰/۰	۲۱۹۲۵۳/۹	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی)
-۳۵۱۵۹/۷	۶۶۶۷۲/۶	۱۰۱۸۳۲/۳	تملك دارایی‌های مالی

۱- ارقام مصوب اولیه با در نظر گرفتن ۲۰ هزار میلیارد ریال کاهش پرداخت‌های هزینه‌ای و ۶۵ هزار میلیارد ریال کاهش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (با استناد به بند الف) ماده واحده قانون اصلاح ماده واحده و ردیف‌های قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور) نسبت به رقم مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ لحاظ شده است.

نمودار ۱۱-۱ ترکیب منابع بودجه عمومی دولت (درصد)

ترکیب منابع بودجه مصوب دولت در سال ۱۳۸۸

(به استثنای درآمدهای اختصاصی) شامل ۵۴/۴ درصد از محل درآمدها، ۱۹/۰ درصد از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۲۶/۶ درصد از محل واگذاری دارایی‌های مالی بود. ترکیب مصارف بودجه مصوب دولت نیز در این سال (به استثنای هزینه‌های اختصاصی) شامل ۶۸/۲ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۲۴/۳ درصد بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۷/۵ درصد بابت تملک دارایی‌های مالی بود.

۴۶۶۵۴۶/۱ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مصوب ۹۶/۲ درصد تحقق داشت. عملکرد مذکور در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۲۳ درصد افزایش داشت. از مجموع درآمدهای مذکور، ۳۰۰۰۳۵/۵ میلیارد ریال (۶۴/۳ درصد) از محل درآمدهای مالیاتی و ۱۶۶۵۱۰/۶ میلیارد ریال (۳۵/۷ درصد) از محل سایر درآمدهای دولت حاصل گردید. نسبت‌های مزبور در سال ۱۳۸۷ به ترتیب ۶۳/۲ و ۳۶/۸ درصد بود. در این سال مانند سال گذشته مالیات عملکرد نفت به میزان ۵/۰ درصد ارزش نفت خام تولیدی و سود علی‌الحساب سهم دولت به میزان ۸/۰ درصد ارزش نفت خام تولیدی بود. این ارقام به ترتیب در ردیف درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها طبقه‌بندی شد^(۱).

ارقام عملکرد بودجه عمومی دولت در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که منابع بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی) به ترتیب ۵۵/۲ درصد از محل درآمدها، ۱۸/۸ درصد از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۲۶/۰ درصد از محل واگذاری دارایی‌های مالی تامین شد. ترکیب مصارف بودجه نیز (به استثنای هزینه‌های اختصاصی) معادل ۷۰/۳ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۲۳/۴ درصد بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۶/۳ درصد بابت تملک دارایی‌های مالی تحقق یافت.

در سال ۱۳۸۸، درآمدهای دولت شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها (به استثنای درآمدهای اختصاصی) به

جدول ۱۱-۱ منابع و مصارف بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی) (میلیارد ریال - درصد)

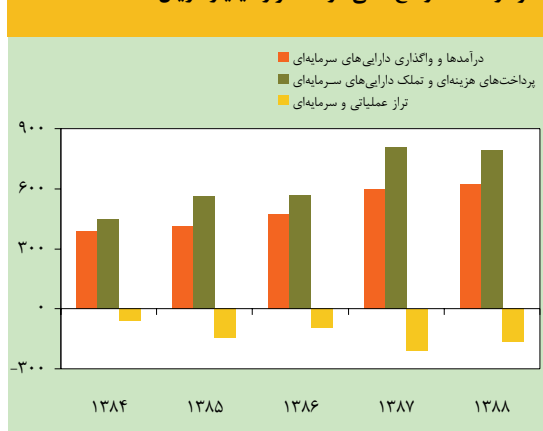
مصوب (۱)	درصد		عملکرد		سهم از کل		درصد	مصوب (۱)		مشارف
	تغییر	۱۳۸۷	تغییر	۱۳۸۸	تغییر	۱۳۸۷		تغییر	۱۳۸۸	
۱۳۸۸	۱۳۸۷				۱۳۸۸	۱۳۸۷		۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۴	۸۴۵۲۷۳/۲	۸۴۲۲۰۲/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲/۸	۸۹۲۱۳۲/۸	۹۱۷۹۸۵/۳	منابع
۵۵/۲	۴۵/۱	۲۳/۰	۴۶۶۵۴۶/۱	۳۷۹۳۳۸/۴	۵۴/۴	۳۶/۹	۴۲/۱	۴۸۴۷۷۰/۹	۳۳۸۷۵۳/۱	درآمدها
۱۸/۸	۲۵/۷	-۲۶/۸	۱۵۸۶۱۳/۳	۲۱۶۶۳۶/۷	۱۹/۰	۳۲/۹	-۴۳/۸	۱۶۹۸۳۷/۹	۳۰۱۹۶۰/۶	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۲۶/۰	۲۹/۲	-۱۰/۶	۲۲۰۱۱۳/۸	۲۴۶۲۲۷/۴	۲۶/۶	۳۰/۲	-۱۴/۳	۲۳۷۵۲۴/۰	۲۷۷۲۷۱/۵	واگذاری دارایی‌های مالی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۴	۸۴۵۲۷۳/۲	۸۴۲۲۰۲/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲/۸	۸۹۲۱۳۲/۸	۹۱۷۹۸۵/۳	مصارف
۷۰/۳	۶۹/۲	۱/۹	۵۹۳۷۸۳/۹	۵۸۲۷۲۳/۴	۶۸/۲	۷۳/۱	-۹/۳	۶۰۸۲۶۰/۱	۶۷۰۶۹۶/۰	پرداخت‌های هزینه‌ای
۲۳/۴	۲۶/۵	-۱۱/۱	۱۹۸۱۷۳/۱	۲۲۳۰۱۸/۷	۲۴/۳	۲۴/۳	-۲/۸	۲۱۷۲۰۰/۰	۲۲۳۵۰۳/۸	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۶/۳	۴/۳	۴۶/۲	۵۳۳۱۶/۲	۳۶۴۶۰/۴	۷/۵	۲/۶	۱۸۰/۳	۶۶۶۷۲/۶	۲۳۷۸۵/۵	تملك دارایی‌های مالی

۱- ارقام مصوب با توجه به متمم‌ها و اصلاحیه‌های بودجه تغییر یافته‌اند.

پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی) در سال ۱۳۸۸ به ۵۹۳۷۸۳/۹ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از ۱/۹ درصد رشد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب، از ۹۷/۶ درصد تحقق برخوردار بود. بدین ترتیب، براساس عملکرد درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای دولت در سال ۱۳۸۸، تراز عملیاتی بودجه دولت ۱۲۷۲۳۷/۸ میلیارد ریال کسری داشت.

۱- طبق ماده ۵ قانون اصلاح بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور (مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۶)، دولت مجاز گردید تا ردیف‌های «مالیات عملکرد نفت» و «سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی» را به میزان ۳۰ هزار میلیارد ریال نسبت به ارقام قانون بودجه سال ۱۳۸۸ افزایش دهد.

نمودار ۱۱-۲ وضع مالی دولت (هزار میلیارد ریال)

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

این سال تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) ۱۹۸۱۷۳/۱ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۱/۱ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب ۹۱/۲ درصد تحقق داشت. بدین ترتیب، خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۸ معادل ۳۹۵۵۹/۸ میلیارد ریال کسری داشت.

در سال ۱۳۸۸، دریافتی‌های دولت از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای شامل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی و منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول ۱۵۸۶۱۳/۳ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب ۹۳/۴ درصد تحقق و در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۶/۸ درصد کاهش داشت. در

جدول ۱۱-۲- وضع مالی دولت (به استثنای درآمدها و پرداخت‌های اختصاصی)

تغییر (درصد)		سال		
۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶
۲۳/۰	۲۷/۲	۴۶۶۵۴۶/۱	۳۷۹۳۳۸/۴	۲۹۸۲۰۳/۱
۲۵/۱	۲۵/۰	۳۰۰۰۳۵/۵	۲۳۹۷۴۱/۴	۱۹۱۸۱۵/۳
۱۹/۳	۳۱/۲	۱۶۶۵۱۰/۶	۱۳۹۵۹۷/۰	۱۰۶۳۸۷/۸
۱/۹	۳۸/۳	۵۹۳۷۸۳/۹	۵۸۲۷۲۳/۴	۴۲۱۲۸۴/۷
-۳۷/۴	۶۵/۲	-۱۲۷۲۳۷/۸	-۲۰۳۳۸۵/۱	-۱۲۳۰۸۱/۶
-۲۶/۸	۲۳/۹	۱۵۸۶۱۳/۳	۲۱۶۶۳۶/۷	۱۷۴۷۹۱/۸
-۱۱/۱	۵۰/۹	۱۹۸۱۷۳/۱	۲۲۳۰۱۸/۷	۱۴۷۷۵۱/۹
□	-۱۲۳/۶	-۳۹۵۵۹/۸	-۶۳۸۲/۰	۲۷۰۴/۰
-۲۰/۵	۱۱۸/۴	-۱۶۶۷۹۷/۶	-۲۰۹۷۶۷/۰	-۹۶۰۴۱/۷

نسبت به تولید ناخالص داخلی

تغییر (واحد درصد)		درصد		
۱/۹	۰/۸	۱۳/۱	۱۱/۲	۱۰/۴
۱/۳	۰/۴	۸/۴	۷/۱	۶/۷
۰/۵	۰/۴	۴/۷	۴/۱	۳/۷
-۰/۶	۲/۵	۱۶/۷	۱۷/۲	۱۴/۷
۲/۴	-۱/۷	-۳/۶	-۶/۰	-۴/۳
-۲/۰	۰/۳	۴/۵	۶/۴	۶/۱
-۱/۰	۱/۴	۵/۶	۶/۶	۵/۲
-۰/۹	-۱/۱	-۱/۱	-۰/۲	۰/۹
۱/۵	-۲/۹	-۴/۷	-۶/۲	-۳/۴

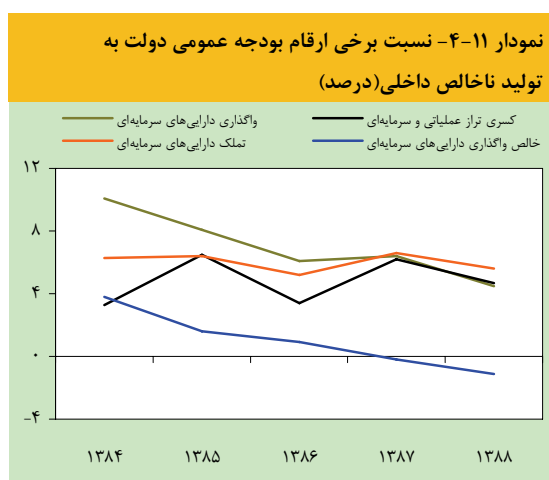
۱۱-۲- درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای

۱۱-۲-۱- درآمدهای مالیاتی

در سال ۱۳۸۸، درآمدهای مالیاتی دولت شامل مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم مبلغ ۳۰۰۰۳۵/۵ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۵/۱ درصد افزایش داشت. رقم مزبور در مقایسه با رقم مصوب بودجه معادل ۳۰۹۰۲۹/۷ درصد عدم تحقق داشت. از مجموع درآمدهای مالیاتی، ۲۰۹۰۲۹/۷ میلیارد ریال (۶۹/۷ درصد) از محل مالیات‌های مستقیم و ۹۱۰۰۵/۸ میلیارد ریال (۳۰/۳ درصد) از محل مالیات‌های غیرمستقیم وصول گردید که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۲۵/۱ و ۲۵/۴ درصد افزایش و در مقایسه با

با توجه به عملکرد درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای و واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای) در سال ۱۳۸۸ با ۱۶۶۷۹۷/۶ میلیارد ریال کسری مواجه گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۰/۵ درصد کاهش داشت. رقم مذکور در مقایسه با مصوب بودجه حدود ۲/۴ درصد کمتر تحقق یافت. در سال مورد بررسی، واگذاری دارایی‌های مالی معادل ۲۲۰۱۱۳/۸ میلیارد ریال و تملک دارایی‌های مالی معادل ۵۳۳۱۶/۲ میلیارد ریال بود و در نتیجه، خالص واگذاری دارایی‌های مالی با ۱۶۶۷۹۷/۶ میلیارد ریال مازاد مواجه شد و کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای از این محل تامین مالی گردید.

مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۳۰/۹ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب ۸/۱ درصد مزاد تحقق داشت. علت عمده رشد ردیف مزبور، درصد رشد بالای مالیات معوقه اشخاص حقوقی دولتی و مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی به ترتیب به میزان ۷۱/۶ و ۵۳/۲ درصد بود. در این سال «مالیات عملکرد نفت^(۴)» نسبت به سال گذشته به میزان ۰/۱ درصد افزایش یافت. در سال ۱۳۸۸، مالیات اشخاص حقوقی دولتی (شامل مالیات عملکرد نفت) به میزان ۵/۷ درصد و مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی به میزان ۱۴/۱ درصد مزاد تحقق داشت.

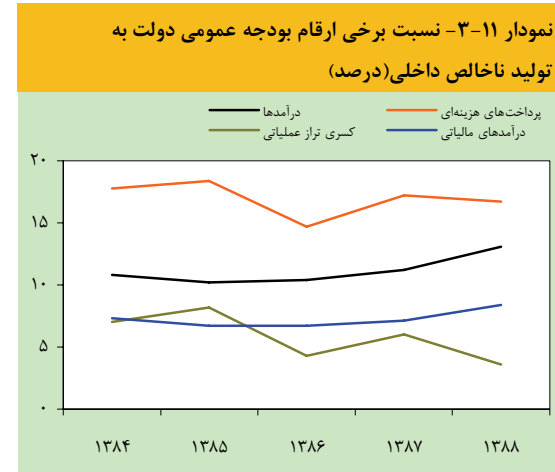

وصولی مالیات بر درآمد در سال ۱۳۸۸ معادل ۳۳۹۲۸ میلیارد ریال شامل مالیات حقوق (۶۱/۶ درصد)، مشاغل (۳۴/۳ درصد)، مستغلات و متفرقه (۴/۱ درصد) بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۷/۴ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۸۱/۱ درصد تحقق داشت. همچنین در سال مورد بررسی، مالیات بر ثروت شامل مالیات بر ارث، نقل و انتقالات سرقفلی و سهام و املاک، حق تمبر و اوراق بهادار و متفرقه ۷۸۰۱/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل ۰/۴ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب ۸۴/۷ درصد تحقق داشت.

۴- طبق جزء (الف) بند ۷ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور، وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط مکلف شد معادل ۵ درصد از ارزش نفت خام تولیدی را تحت عنوان «مالیات عملکرد سال ۱۳۸۸» به حساب پستانکار دولت (خزانه‌داری کل کشور) منظور و به شرح مقررات بند مذکور با دولت (خزانه‌داری کل کشور) تسویه حساب نماید.

ارقام مصوب بودجه به ترتیب ۱۰۱/۶ و ۸۵/۵ درصد تحقق یافت. سهم مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم از کل درآمدهای مالیاتی دولت در سال ۱۳۸۷ نیز به ترتیب ۶۹/۷ و ۳۰/۳ درصد بود.

در سال ۱۳۸۸، با توجه به سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی نظام، سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون برنامه چهارم توسعه در جهت نیل به اهدافی نظیر افزایش درآمدهای مالیاتی، کاهش هزینه‌های وصول مالیات، مکانیزاسیون نظام مالیاتی، ارتقای بهره‌وری و ارتقای سلامت نظام اداری اقداماتی توسط سازمان امور مالیاتی صورت گرفت. اجرای طرح جامع اطلاعات مالیاتی (TARA)^(۱)، ایجاد سامانه نظام یکپارچه مالیاتی (ITS)^(۲)، استقرار و تسری مالیات بر ارزش افزوده به بخش‌های بیشتری از اقتصاد، استانداردسازی فرایندهای مالیاتی (PSD)^(۳)، استانداردسازی معافیت مالیاتی، تقویت اعتماد مودیان مالیاتی و توسعه فرهنگ مالیاتی از جمله اقدامات صورت گرفته در راستای اهداف یاد شده بود.

در سال مورد بررسی، در میان اجزای مالیات‌های مستقیم، وصولی مالیات اشخاص حقوقی (شامل اشخاص حقوقی دولتی و غیردولتی) معادل ۱۶۷۲۹۹/۹ میلیارد ریال بود که در

۱- Tax Administration Reform and Automation
 ۲- Integrated Tax System
 ۳- Process Standardization

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

در میان اجزای مالیات بر کالاها و خدمات، مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی نسبت به سال قبل حدود ۱۱۰/۵ درصد افزایش یافت که با توجه به تثبیت قیمت حامل‌های انرژی، افزایش میزان مالیات دریافتی از محل فروش این حامل‌ها عمدتاً ناشی از افزایش مصرف فرآورده‌ها بود. در سال مورد بررسی، نرخ مالیات و عوارض مصرف حامل‌های مذکور در مقایسه با سال قبل تغییری نداشت.

با توجه به عملکرد درآمدهای مالیاتی طی چند سال گذشته، نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی از ۷/۳ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۶/۷ درصد در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ کاهش و سپس به ۷/۱ درصد در سال ۱۳۸۷ و ۸/۴ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت.

در میان اجزای مالیات‌های غیرمستقیم، وصولی مالیات بر واردات مبلغ ۶۲۵۵۴/۴ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۰/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۹۳/۶ درصد تحقق داشت^(۱).

مالیات بر کالاها و خدمات در سال ۱۳۸۸ معادل ۲۸۴۵۱/۳ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۷۸/۹ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۷۱/۹ درصد تحقق داشت. علت عمده رشد ردیف مزبور افزایش قابل ملاحظه (حدود ۵۶۰ درصدی) ردیف «مالیات بر ارزش افزوده» در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال قبل بود. بدون احتساب ردیف مذکور، مالیات بر کالاها و خدمات در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال قبل به میزان ۸/۶ درصد کاهش داشت.

کادر شماره ۲- معافیت مالیاتی در سال ۱۳۸۸

طبق اجزای ۴ و ۵ قسمت (ب) بند ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور، سقف معافیت مالیاتی موضوع مواد ۸۴ و ۸۵ قانون مالیات‌های مستقیم برای سال ۱۳۸۸ مبلغ پنجاه میلیون ریال در سال تعیین شد و حسب مفاد بندهای مذکور، مالیات بر درآمد حقوق کارکنان وزارتخانه‌ها و موسسات، شرکت‌ها و سایر دستگاه‌های دولتی موضوع مواد ۱، ۲، ۴ و قسمت اخیر ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری، قضات، اعضای هیات علمی، دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و تحقیقاتی پس از کسر معافیت مذکور و سایر معافیت‌های مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ به نرخ مقطوع ده درصد (۱۰٪) بود. در مورد سایر حقوق‌گیران (شامل کارکنان شرکت‌ها و موسسات خصوصی، نهادهای عمومی غیردولتی و مشمولان قانون کار و ...) پس از کسر معافیت مزبور و سایر معافیت‌های مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم تا مبلغ چهل و دو میلیون ریال به نرخ ده درصد (۱۰٪) و نسبت به مازاد آن به نرخ‌های مقرر در ماده ۱۳۱ قانون مزبور مشمول مالیات بر درآمد حقوق بود.

۱۱-۲-۲- سایر درآمدها

سال قبل ۱۹/۳ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۹۶/۵ درصد تحقق داشت. در میان اجزای سایر درآمدها، درآمدهای متفرقه با ۴۴/۵ درصد مازاد و بقیه اجزا با عدم تحقق مواجه بودند. در این میان، عدم تحقق درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا به میزان ۲۸/۷ درصد بیشتر از سایر اجزا بود.

در سال ۱۳۸۸، تمامی اجزای سایر درآمدهای دولت، درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا و درآمدهای

در سال ۱۳۸۸، سایر درآمدهای دولت شامل درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه حدود ۱۶۶۵۱۰/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه

۱- طبق بند ۴۰ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸، دولت مکلف شد به منظور تحقق درآمد مالیات بر واردات و حمایت از تولیدات داخلی، متوسط نرخ موثر تعرفه کالاهای وارداتی را در حد ۱۳ درصد تعیین و از محصولات نهایی مصرفی کشاورزی در حد تعرفه خودروهایی سواری و از ماشین‌آلات سنگین راهسازی و کشاورزی مانند تراکتور و بولدوزر و لودر با وضع تعرفه ۳۰ درصدی حمایت کند.

۷۱/۳ درصد تحقق داشت. درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات در سال ۱۳۸۸ به ۴۶۹۷/۷ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل از ۱۵ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب از ۹۸/۲ درصد تحقق برخوردار بود. درآمدهای متفرقه نیز به ۶۹/۵ میلیارد ریال بالغ گردید که نسبت به سال قبل ۶۹/۵ درصد افزایش و نسبت به رقم مصوب بودجه ۴۴/۵ درصد مازاد تحقق داشت.

در سال مورد بررسی، سهم هریک از ردیف‌های درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه از کل سایر درآمدها به ترتیب ۸۰/۹، ۷/۸، ۲/۸ و ۸/۵ درصد بود.

متفرقه در مقایسه با سال قبل افزایش داشتند. در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از مالکیت دولت به ۱۳۴۷۲۲/۲ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۶/۳ درصد افزایش داشت و در مقایسه با رقم مصوب ۳/۷ درصد عدم تحقق داشت. در سال ۱۳۸۸، سود سهام سایر شرکت‌های دولتی از ۱۲/۷ درصد مازاد تحقق برخوردار بود. در این سال «سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی»^(۱) نسبت به سال قبل ۰/۱ درصد افزایش یافت. ردیف مذکور نسبت به رقم مصوب ۱۰۰ درصد تحقق داشت.

در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا به ۱۲۹۸۸/۶ میلیارد ریال بالغ گردید که در مقایسه با سال قبل ۱۴/۵ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب

جدول ۱۱-۳- منابع بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
	۴۵/۱	۲۳/۰	۲۹۸۲۰۳/۱	۳۷۹۳۳۸/۴	۴۶۶۵۴۶/۱
درآمدها	۲۸/۵	۲۵/۱	۱۹۱۸۱۵/۳	۲۳۹۷۴۱/۴	۳۰۰۰۳۵/۵
درآمدهای مالیاتی	۱۶/۶	۱۹/۳	۱۰۶۳۸۷/۸	۱۳۹۵۹۷/۰	۱۶۶۵۱۰/۶
سایر درآمدها	۲۵/۷	-۲۶/۸	۱۷۴۷۹۱/۸	۲۱۶۶۳۶/۷	۱۵۸۶۱۳/۳
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۲۹/۲	-۱۰/۶	۱۵۶۶۱۴/۰	۲۴۶۲۲۷/۴	۲۲۰۱۱۳/۸
واگذاری دارایی‌های مالی	۱۰۰/۰	۰/۴	۶۲۹۶۰۹/۰	۸۴۲۲۰۲/۵	۸۴۵۲۷۳/۲
جمع	۱۰۰/۰	۳۳/۸			

بوشهر با ۵۷/۳ درصد رشد بیشترین و استان سیستان و بلوچستان با ۸/۱ درصد، کمترین میزان رشد وصولی درآمدها در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال قبل را داشتند.

۱۱-۲-۳- پرداخت‌های هزینه‌ای

در سال ۱۳۸۸، پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت^(۲) (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی) معادل ۵۹۳۷۸۳/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱/۹ درصد رشد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۹۷/۶ درصد تحقق داشت. بدون احتساب دو ردیف «شفاف‌سازی

وصولی درآمدهای استانی در سال ۱۳۸۸ بالغ بر ۱۲۹۶۴۱/۵ میلیارد ریال (عمدتاً درآمدهای مالیاتی مستقیم) بود. عملکرد مذکور در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۳۴/۶ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۱۱۴/۹ درصد تحقق داشت. در سال مورد بررسی، در میان عملکرد استان‌های کشور، استان بوشهر با ۱۴۹/۷ درصد تحقق و استان سیستان و بلوچستان با ۹۱/۵ درصد تحقق به ترتیب بیشترین و کمترین میزان تحقق درآمدها را دارا بودند. همچنین، استان

۱- طبق جزء الف بند ۷ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور، وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط مکلف شد معادل ۸ درصد از ارزش نفت خام تولیدی را تحت عنوان «سود سهام علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی» به حساب بستانکار دولت (خزانه‌داری کل کشور) منظور و به شرح مقررات بند مذکور با دولت (خزانه‌داری کل کشور) تسویه حساب نماید.

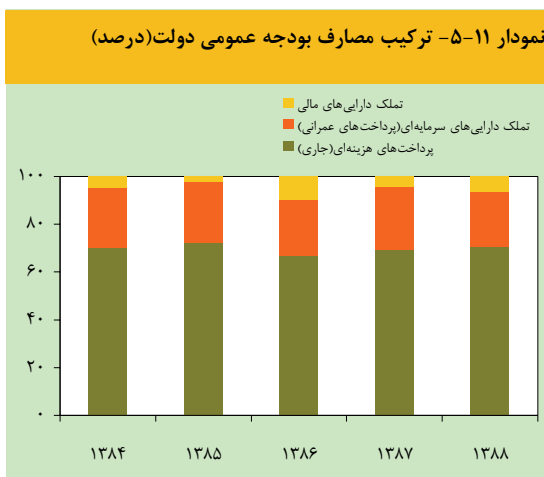
۲- شامل پرداخت‌های خزانه بابت اعتبارات هزینه‌ای (جاری) دستگاه‌های مرکزی و محلی (استانی)، حقوق و مزایای مستمر کارکنان رسمی و پیمانی دستگاه‌های اجرایی و ردیف‌های متفرقه جدول قانون بودجه سال ۱۳۸۸ می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

براساس آمار وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، مجموع یارانه پرداختی دولت در سال ۱۳۸۸ با ۱۹/۱ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۶۹۱۵۲/۹ میلیارد ریال بالغ گردید. در سال مذکور، نسبت یارانه پرداختی دولت به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری به ۱/۹ درصد رسید که در مقایسه با نسبت مشابه سال قبل (۲/۵ درصد)، ۰/۶ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

از مجموع یارانه ۶۹۱۵۲/۹ میلیارد ریال پرداختی توسط سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و سایر دستگاه‌های متولی در سال مورد بررسی، ۲۶۷۹۸/۵ میلیارد ریال (۳۸/۸ درصد) بابت یارانه گندم و آرد، ۱۱۲۲۲ میلیارد ریال (۱۶/۲ درصد) بابت یارانه نهاده‌ها و عوامل تولید کشاورزی و ۷۲۷۷ میلیارد ریال (۱۰/۵ درصد) بابت یارانه شیر اختصاص یافت.

یارانه حامل‌های انرژی» و «واردات بنزین» در سال ۱۳۸۷، پرداخت‌های هزینه‌ای در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال قبل به میزان ۱۵/۵ درصد رشد داشت. سهم پرداخت‌های هزینه‌ای دولت از مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۸ معادل ۷۵ درصد بود که در مقایسه با نسبت مزبور در سال قبل (معادل ۷۲/۳ درصد) افزایش یافت.

از مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای دولت در سال مورد بررسی، ۵۶۰۶۶۴/۱ میلیارد ریال (۹۴/۴ درصد) بابت پرداخت‌های هزینه‌ای ملی شامل پرداخت‌های ردیف‌های درآمد- هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی، تقویت بنیه دفاعی، یارانه کالاهای اساسی، حقوق کارکنان و سایر موارد و ۳۳۱۱۹/۸ میلیارد ریال (۵/۶ درصد) بابت پرداخت‌های هزینه‌ای استانی بود. پرداخت‌های هزینه‌ای ملی و استانی نسبت به ارقام مصوب به ترتیب ۹۷/۸ و ۹۴/۸ درصد تحقق یافت.

در سال مورد بررسی، در مجموع مبلغ ۱۱۷۸۰۸/۲ میلیارد ریال (حدود ۱۹/۸ درصد از کل پرداخت‌های هزینه‌ای) بابت حقوق و مزایای مستمر کارکنان رسمی و پیمانی پرداخت شد. در این سال در راستای اجرای جزء (ب) بند ۱۱ ماده واحده قانون بودجه و ماده ۱۵۰ قانون برنامه چهارم^(۱)، ضریب حقوق کارمندان مشمول قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت از ۴۹۰ در سال ۱۳۸۷ به ۶۰۰ در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت.

کادر شماره ۳- جزء (ب) بند ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۸

مطابق جزء (ب) بند ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۸، دولت موظف شد افزایش سنواتی کلیه شاغلان و بازنشستگان کشوری و لشگری مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری را براساس مقررات قانون مذکور اجرا نماید.

طبق بندهای ۲ و ۳ تصویب‌نامه شماره ۴۲۶۲۶/۴۳۳۰۸ مورخ ۱۳۸۸/۲/۱۳ هیات وزیران، ضریب حقوق شاغلان مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری و کارمندان مشمول قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت از ابتدای سال ۱۳۸۸ به میزان ۶۰۰ تعیین گردید.

۱- طبق ماده ۱۵۰ قانون برنامه چهارم، دولت موظف گردید حقوق کلیه کارکنان و بازنشستگان دولت را طی برنامه چهارم و در ابتدای هر سال برای تمامی رشته‌های شغلی، متناسب با نرخ تورم افزایش دهد.

۱۱-۲-۴- تراز عملیاتی بودجه عمومی دولت

بودجه عمومی ۱۲۷۲۳۷/۸ میلیارد ریال کسری داشت که نسبت به رقم کسری تراز عملیاتی سال قبل ۳۷/۴ درصد کاهش نشان می‌دهد. رقم مذکور ۳ درصد بیشتر از رقم پیش‌بینی شده در بودجه مصوب بود.

در سال ۱۳۸۸، عملکرد بودجه عمومی دولت از نظر درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای (بدون احتساب درآمدها و پرداخت‌های اختصاصی) به ترتیب معادل ۴۶۶۵۴۶/۱ و ۵۹۳۷۸۳/۹ میلیارد ریال بود. به این ترتیب، تراز عملیاتی

کادر شماره ۴- تصویب‌نامه هیات وزیران در مورد واریز درآمد حاصل از صادرات نفت خام به خزانه

مطابق تصویب‌نامه شماره ۲۵۷۷۳۷/ت/۴۴۲۰۵-ه مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۳ هیات وزیران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف شد در سال ۱۳۸۸ بر مبنای مبلغ مندرج در جدول شماره ۸ قانون برنامه چهارم توسعه، معادل مبلغ ۱۶۱۲۵ میلیون دلار از درآمد حاصل از صادرات نفت خام را به نرخ روز تبدیل و معادل ریالی آن را به حساب درآمد عمومی کشور (موضوع ردیف ۲۱۰۱۰۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۸) واریز نماید.

۱۱-۳- واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

«شفاف‌سازی قیمت حامل‌های انرژی» و «واردات بنزین» در رقم سال ۱۳۸۷ بود. بدون لحاظ کردن دو رقم مذکور، منابع حاصل از «فروش نفت و فرآورده‌های نفتی» در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال قبل حدود ۷/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۸۸، پرداخت بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۱/۱ درصد کاهش و نسبت به رقم مصوب ۹۱/۲ درصد تحقق داشت. در سال مذکور، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی به ترتیب به میزان ۹ و ۱۹/۴ درصد کاهش یافت. علت عمده کاهش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی نسبت به سال ۱۳۸۷، لحاظ نمودن دو ردیف «قانون متمم بودجه ۱۳۸۷» و «گازرسانی به روستاهای کشور» در سال ۱۳۸۷ بود. بدون لحاظ کردن دو ردیف مذکور، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی در سال ۱۳۸۸ نسبت به رقم مشابه سال قبل علی‌رغم افزایش به ترتیب ۱۸۷/۳ و ۱۴۷/۸ درصدی ردیف‌های «تملک دارایی‌های سرمایه‌ای- ماده ۴۹» و «پرداخت موضوع مواد ۱۰ و ۱۲ قانون مقررات مالی دولت»، فقط ۰/۴ درصد افزایش نشان می‌دهد. دلیل این امر، کاهش ۱۰۰ درصدی «اعتبارات تملک

در سال ۱۳۸۸، مبلغ ۱۵۸۶۱۳/۳ میلیارد ریال از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای به خزانه واریز گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۶/۸ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب ۶/۶ درصد عدم تحقق داشت. از کل رقم مذکور، معادل ۹۹/۵ درصد (۱۵۷۸۱۷/۵ میلیارد ریال) از محل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های آن و معادل ۰/۵ درصد (۷۹۵/۸ میلیارد ریال) از محل منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول بود. از کل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی، معادل ۱۵۳۱۸۷/۵ میلیارد ریال از محل فروش نفت خام و مبلغ ۴۶۳۰ میلیارد ریال بابت صادرات فرآورده‌های نفتی و میعانات گازی به خزانه واریز گردید. رقم عملکرد واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۸ نسبت به رقم مصوب معادل ۶/۶ درصد عدم تحقق داشت که با توجه به تحقق ۱۰۰ درصدی فروش نفت خام، عدم تحقق یاد شده عمدتاً ناشی از عدم تحقق ۹۲/۲ درصدی منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول و ۲۸/۳ درصدی صادرات فرآورده‌های نفتی و میعانات گازی بود. رقم عملکرد منابع حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال قبل به میزان ۲۶/۸ درصد کاهش یافت که این امر به دلیل لحاظ شدن دو ردیف

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

مدیریت بحران کشور، مبلغ ۲۴۰۷۲/۳ میلیارد ریال بابت حوادث غیرمترقبه به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط پرداخت شد که نسبت به رقم مشابه سال قبل حدود ۱۴۷/۸ درصد افزایش یافت.

نسبت پرداختی بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۸ به ۱۲۴/۹ درصد بالغ گردید. این نسبت در سال ۱۳۸۷ معادل ۱۰۲/۹ درصد بود. در سال ۱۳۸۸، سهم پرداخت‌های هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از مجموع پرداخت‌های دولت به ترتیب حدود ۷۰/۳ و ۲۳/۴ درصد بود. نسبت‌های مزبور در سال ۱۳۸۷ به ترتیب معادل ۶۹/۲ و ۲۶/۵ درصد بود.

در سال ۱۳۸۸، با توجه به ارقام واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که به ترتیب معادل ۱۵۸۶۱۳/۳ و ۱۹۸۱۷۳/۱ میلیارد ریال بود، خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای با ۳۹۵۵۹/۸ میلیارد ریال کسری مواجه گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۵۱۹/۹ درصد افزایش یافت.

دارایی‌های سرمایه‌ای - طرح‌های ملی استانی شده»، کاهش ۵۰/۱ درصدی «پرداخت اعتبار ردیف‌ها و تبصره‌ها» و کاهش ۳۰/۶ درصدی «پرداخت ردیف‌های درآمد و هزینه‌های دستگاه‌های اجرایی» نسبت به سال قبل بود. همچنین در سال ۱۳۸۸، مبلغ ۹۲۷/۶ میلیارد ریال نیز بابت طرح‌های وامی پرداخت گردید که نسبت به مبلغ مصوب ۲۷/۹ درصد تحقق داشت. از مجموع پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۱۶۱۰۱۵/۶ میلیارد ریال (۸۱/۲ درصد) بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و ۳۷۱۵۷/۵ میلیارد ریال (۱۸/۸ درصد) بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی بود. نسبت عملکرد هریک از ردیف‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی به کل رقم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۸۷ به ترتیب ۷۹/۳ و ۲۰/۷ درصد بود.

در سال ۱۳۸۸، براساس حکم ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده ۱۲ قانون تشکیل سازمان

جدول ۱۱-۴- مصارف بودجه عمومی دولت (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۶		
۷۰/۳	۶۹/۲	۱/۹	۳۸/۳	۵۹۳۷۸۳/۹	۵۸۲۷۲۳/۴	۴۲۱۲۸۴/۷	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
۲۳/۴	۲۶/۵	-۱۱/۱	۵۰/۹	۱۹۸۱۷۳/۱	۲۲۳۰۱۸/۷	۱۴۷۷۵۱/۹	تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۶/۳	۴/۳	۴۶/۲	-۳۹/۸	۵۳۳۱۶/۲	۳۶۴۶۰/۴	۶۰۵۷۲/۴	تملک دارایی‌های مالی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۴	۳۳/۸	۸۴۵۲۷۳/۲	۸۴۲۲۰۲/۵	۶۲۹۶۰۹/۰	جمع

۱۱-۴- واگذاری و تملک دارایی‌های مالی

در سال ۱۳۸۸، واگذاری دارایی‌های مالی شامل استفاده از منابع خارجی و داخلی مبلغ ۲۲۰۱۱۳/۸ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۰/۶ درصد کاهش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۷/۳ درصد عدم تحقق داشت. عدم تحقق مذکور عمدتاً ناشی از عدم تحقق ۷۴/۷ درصدی استفاده از منابع خارجی، عدم تحقق ۵۶/۸ درصدی دریافت اصل وام‌های داخلی دولت و عدم تحقق ۲۷/۷ درصدی وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی بود. در سال مورد بررسی، معادل ۹۹/۶ درصد از مجموع واگذاری دارایی‌های مالی از محل منابع داخلی و ۰/۴ درصد از محل منابع خارجی صورت گرفت. نسبت‌های مذکور در سال قبل به ترتیب ۹۹/۷ و ۰/۳ درصد بود.

۱۱-۳-۱- تراز عملیاتی و سرمایه‌ای بودجه عمومی دولت

در سال ۱۳۸۸، مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای با ۱۶۶۷۹۷/۶ میلیارد ریال کسری مواجه شد که در مقایسه با رقم کسری سال قبل به میزان ۲۰۹۷۶۷ میلیارد ریال، حدود ۲۰/۵ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۹۷/۶ درصد تحقق داشت. کسری مزبور از محل خالص واگذاری دارایی‌های مالی تامین گردید. در سال ۱۳۸۸، نسبت کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای دولت به تولید ناخالص داخلی معادل ۴/۷ درصد بود که در مقایسه با نسبت مذکور در سال قبل (۶/۲ درصد)، معادل ۱/۵ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

«اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» ادامه انجام آن مورد تاکید و تایید قرار گرفته بود، ادامه یافت. در این راستا، اقداماتی نظیر شناسایی مشمولان طرح، آماده‌سازی سهام قابل واگذاری، واگذاری سهام و توزیع سود سهام توسط سازمان خصوصی‌سازی به‌عنوان مجری طرح مذکور دنبال گردید.

براساس آمار منتشر شده توسط سازمان خصوصی‌سازی، در سال ۱۳۸۸ کل رقم واگذاری سهام مبلغ ۱۷۹۰۲۴ میلیارد ریال بود که ۱۱۹۸۸۴ میلیارد ریال آن به بخش خصوصی و ۵۹۱۴۰ میلیارد ریال آن بابت رد دیون واگذار گردید.

در این سال تملک دارایی‌های مالی مبلغ ۵۳۳۱۶/۲ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل ۴۶/۲ درصد افزایش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۸۰ درصد تحقق داشت. مبلغ ۳۸۴۷/۴ میلیارد ریال بابت بازپرداخت تعهدات ارزی، ۱۹۵۰۰ میلیارد ریال بابت بازپرداخت بدهی دولت به صندوق‌های بیمه و بازنشستگی و مبلغ ۲۹۹۶۸/۸ میلیارد ریال بابت سایر موارد پرداخت گردید.

۱۱-۴-۱- خالص واگذاری دارایی‌های مالی

با توجه به ارقام واگذاری و تملک دارایی‌های مالی به ترتیب به میزان ۲۲۰۱۱۳/۸ و ۵۳۳۱۶/۲ میلیارد ریال، خالص واگذاری دارایی‌های مالی در سال ۱۳۸۸ مبلغ ۱۶۶۷۹۷/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۰/۵ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۹۷/۶ درصد تحقق داشت. رقم مزبور برای تامین مالی کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای استفاده گردید.

در این سال استفاده از منابع داخلی شامل برگشتی از پرداخت‌های سال‌های قبل^(۱)، استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی، منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی و دریافت اصل وام‌های داخلی دولت نسبت به سال قبل کاهش یافت و از ۲۴۵۳۷۳/۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۷ با حدود ۱۰/۷ درصد کاهش به ۲۱۹۱۸۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۸ رسید. استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی به میزان ۱۳۳۱۱۷ میلیارد ریال منبع اصلی تامین مالی منابع داخلی بودجه دولت در سال ۱۳۸۸ بود. از مجموع استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی، ۱۱۲۹۵۵/۷ میلیارد ریال به تامین مالی طرح‌های عمرانی، ۳۸۴۷/۴ میلیارد ریال به بازپرداخت تعهدات ارزی، ۱۰۵۹۲/۵ میلیارد ریال بابت مقاوم‌سازی مدارس بدون استحکام و ۵۷۲۱/۴ میلیارد ریال بابت اختصاص ۲ درصد درآمد نفت برای مناطق نفت‌خیز و محروم اختصاص یافت.

طبق ارقام مصوب اصلاحی سال ۱۳۸۸، مبلغ ۸۷۰۰۰ میلیارد ریال وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی پیش‌بینی شده بود، اما عملکرد آن ۶۲۹۳۶/۲ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۴۷۴/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۷۲/۳ درصد تحقق نشان می‌دهد.

در این سال علاوه بر واگذاری سهام متعلق به دولت بر مبنای قانون برنامه چهارم توسعه توسط سازمان خصوصی‌سازی، اجرای طرح توزیع سهام عدالت که بر مبنای «آیین‌نامه اجرایی افزایش ثروت خانوارهای ایرانی از طریق گسترش سهم بخش تعاون براساس توزیع سهام عدالت» (مصوب ۱۳۸۴/۱۱/۱۷ و اصلاح شده مورخ ۱۳۸۵/۸/۲۸) بر عهده سازمان خصوصی‌سازی گذاشته شده بود و به موجب فصل ششم (مواد ۳۴ تا ۳۸) قانون

۱- مبلغ ۱۴۴۲۴/۹ میلیارد ریال از رقم برگشتی از پرداخت‌های سال قبل مربوط به موجودی حساب منابع بودجه عمومی دولت در اول سال ۱۳۸۸ (مازاد منابع بر مصارف بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۸۷) می‌باشد.

دوره برنامه چهارم توسعه

به منظور شفاف‌سازی چگونگی واریز عواید نفتی به خزانه، واگذاری سهام شرکت‌های دولتی در قالب سهام عدالت، اجرای طرح سهمیه‌بندی بنزین و عدم تامین کسری بودجه دولت از طریق استقراض از سیستم بانکی اشاره نمود.

در بعد اهداف کمی بودجه عمومی دولت در برنامه چهارم توسعه می‌توان به رشد متوسط سالانه ۲۴/۲ درصدی درآمدهای مالیاتی، ۱۶/۲ درصدی سایر درآمدها، ۱۰ درصدی پرداخت‌های هزینه‌ای و ۲۲/۴ درصدی تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اشاره کرد. متوسط رشد سالانه برخی از ارقام مصوب در قوانین بودجه سالانه طی دوره برنامه چهارم نسبت به اهداف پیش‌بینی شده فزونی گرفت، به طوری که متوسط رشد سالانه درآمدهای مالیاتی و پرداخت‌های هزینه‌ای به ترتیب ۴/۳ و ۱۲/۳ واحد درصد بیش از اهداف برنامه به تصویب رسید. متوسط رشد سالانه رقم عملکرد ارقام مذکور نیز به ترتیب ۴/۷ و ۱۰/۷ واحد درصد بیش از اهداف برنامه بود.

در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاست‌های مالی و بودجه‌ای دولت در چارچوب اهدافی نظیر تحقق رشد اقتصادی پیوسته، باثبات و پرشتاب متناسب با اهداف چشم‌انداز، اهتمام به نظم و انضباط مالی و بودجه‌ای و تعادل بین منابع و مصارف دولت، تلاش برای قطع اتکای هزینه‌های جاری به نفت و تامین آن از محل درآمدهای مالیاتی و اختصاص عواید نفت برای توسعه سرمایه‌گذاری براساس کارایی و بازدهی، تنظیم سیاست‌های پولی، مالی و ارزی با هدف دستیابی به ثبات اقتصادی و مهار نوسانات تدوین گردید. از مهم‌ترین اقداماتی که طی سال‌های برنامه چهارم توسعه صورت گرفت می‌توان به تصویب و اجرای قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، تصویب و اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده، انعقاد قرارداد نفتی بین دولت و شرکت ملی نفت ایران

جدول ۱۱-۵- مقایسه اهداف و عملکرد برخی از اقلام بودجه عمومی دولت طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱) (میلیارد ریال - درصد)

درصد تحقق	سهم از کل منابع و مصارف		متوسط رشد سالانه طی دوره برنامه			متوسط دوره برنامه چهارم				
	مصوب به هدف	عملکرد	مصوب	عملکرد	هدف	مصوب	عملکرد	هدف		
۹۷/۱	۱۱۲/۵	۳۰/۳	۲۹/۳	۲۸/۹	۲۸/۵	۲۴/۲	۲۰۳۵۵۷/۵	۲۰۹۶۲۲/۰	۱۸۶۳۸۸/۰	درآمدهای مالیاتی
۹۱/۰	۱۲۰/۱	۲۷/۲	۲۸/۱	۱/۰	۱/۷	۵/۵	۱۸۳۰۴۲/۱	۲۰۱۰۷۵/۱	۱۶۷۴۷۷/۴	درآمد حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی (۲) استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی
۹۹/۵	۰۰۰	۱۹/۸	۱۸/۷	۱۵/۹	۱۶/۱	۰۰۰	۱۳۲۸۵۱/۷	۱۳۳۵۰۱/۴	۰۰۰	فروش اوراق مشارکت
۶۵/۸	۱۳۷/۳	۰/۵	۰/۷	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۳۳۴۲/۹	۵۰۸۰/۰	۳۷۰۰/۰	وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی
۴۸/۰	۰۰۰	۳/۳	۶/۴	۸۶/۲	۳۰/۵	۰۰۰	۲۱۸۹۱/۵	۴۵۶۰۵/۴	۰۰۰	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
۹۵/۴	۱۸۱/۲	۶۹/۷	۶۸/۸	۲۰/۷	۲۲/۳	۱۰/۰	۴۶۸۸۹۲/۹	۴۹۱۵۷۰/۸	۲۷۱۳۵۲/۳	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی)
۹۱/۱	۱۰۱/۷	۲۴/۷	۲۵/۶	۲۲/۳	۱۵/۱	۲۲/۴	۱۶۶۴۳۰/۷	۱۸۲۷۷۴/۲	۱۷۹۷۷۰/۴	

۱- بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت (یارانه) حامل‌های انرژی در سال ۱۳۸۴ و به استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی و با احتساب متمم و اصلاحیه‌های بودجه
 ۲- طبق جدول شماره ۴ قانون برنامه چهارم، فروش فرآورده‌های نفتی صفر در نظر گرفته شده است.

کادر شماره ۵- منابع ناشی از نفت طی سال‌های برنامه چهارم

منابع ناشی از نفت در بودجه عمومی دولت شامل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی، مالیات عملکرد نفت، سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی، مازاد سود سهام شرکت نفت و برداشت از حساب ذخیره ارزی می‌باشد. بر همین اساس، در راستای تنظیم رابطه مالی دولت و شرکت ملی نفت ایران در بند (الف) ماده ۱ قانون برنامه چهارم توسعه، مقرر گردید از سال ۱۳۸۴ مازاد عواید حاصل از نفت نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در جدول ۸ قانون مزبور در حساب سپرده دولت نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان «حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت» نگهداری شود. طبق بند (و) همین ماده، استفاده از وجوه حساب ذخیره ارزی موضوع این ماده صرفاً در قالب بودجه‌های سنواتی مجاز بود. بدین منظور در قانون بودجه سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶، شرکت ملی نفت ایران مکلف شد که به ترتیب ۵ و ۴/۵ درصد از ارزش نفت خام تولیدی را به عنوان «مالیات عملکرد نفت» و «سود علی‌الحساب سهم دولت» به حساب بستانکار دولت منظور نماید. در قانون بودجه سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸، سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی به ۸ درصد از ارزش نفت خام تولیدی افزایش یافت. همچنین در قانون بودجه سال ۱۳۸۸، ردیفی تحت عنوان «مازاد سود سهام شرکت نفت در سال ۱۳۸۷» در نظر گرفته شد.

بررسی عملکرد منابع ناشی از نفت طی دوره برنامه چهارم توسعه نشان می‌دهد که به‌طور متوسط سالانه ۳/۶۹/۳۹۲ میلیارد ریال از منابع بودجه عمومی دولت ناشی از نفت بوده است. این منابع از ۸/۳۱۶۲۷۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ به ۳/۶۳۶/۴۱۰ میلیارد ریال در سال پایانی برنامه افزایش یافت.

بررسی سهم منابع ناشی از نفت از کل منابع طی سال‌های برنامه چهارم نشان می‌دهد که نسبت مذکور از ۲/۶۷ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۶/۴۸ درصد در سال ۱۳۸۸ کاهش یافت. متوسط سهم عملکرد منابع ناشی از نفت در کل منابع طی سال‌های برنامه چهارم حدود ۳/۵۸ درصد بود.

عملکرد منابع ناشی از نفت طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱)

(میلیارد ریال - درصد)

متوسط دوره	سال					
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
۱۸۳۰۴۲/۱	۱۵۷۸۱۷/۵	۲۱۵۶۵۰/۳	۱۷۳۵۱۹/۱	۱۸۱۸۸۱/۲	۱۸۶۳۴۲/۴	فروش نفت و فرآورده‌های نفتی
۳۲۱۳۴/۳	۳۶۷۳۱/۶	۳۶۷۰۰/۴	۲۹۲۳۶/۵	۲۶۱۳۴/۰	۳۱۸۶۹/۰	مالیات عملکرد نفت
۳۹۲۰۲/۵	۵۸۷۷۶/۳	۵۸۷۲۰/۶	۲۶۳۱۲/۹	۲۳۵۲۰/۶	۲۸۶۸۲/۰	سود (علی‌الحساب) سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی
۴۸۳۸/۸	۲۴۱۹۴/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	مازاد سود سهام شرکت نفت در سال ۱۳۸۷
۱۳۲۸۵۱/۷	۱۳۳۱۱۷/۰	۲۱۲۱۹۰/۹	۱۰۶۹۹۴/۳	۱۴۲۵۷۳/۰	۶۹۳۸۳/۴	استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی
۳۹۲۰۶۹/۳	۴۱۰۶۳۶/۳	۵۲۳۲۶۲/۰	۳۳۶۰۶۲/۷	۳۷۴۱۰۸/۷	۳۱۶۲۷۶/۸	کل منابع ناشی از نفت
۵۸/۳	۴۸/۶	۶۲/۱	۵۳/۴	۶۵/۱	۶۷/۲	سهم منابع ناشی از نفت در کل منابع

۱- بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت (یارانه) حامل‌های انرژی در سال ۱۳۸۴ و به استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی و با احتساب متمم و اصلاحیه‌های بودجه

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

سال‌های برنامه چهارم بود. همچنین، نسبت درآمدهای مالیاتی (بدون احتساب مالیات عملکرد نفت) به کل منابع از ۲۱/۸ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۳۱/۲ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت.

بررسی روند سهم پرداخت‌های هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از کل مصارف (ارقام عملکرد) نشان می‌دهد که به طور متوسط طی برنامه چهارم ۶۹/۷ درصد از کل مصارف را پرداخت‌های هزینه‌ای و ۲۴/۷ درصد آن را پرداخت بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تشکیل داده است.

یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی عملکرد مالی دولت در کشورهای صادرکننده نفت، نسبت درآمدهای مالیاتی به کل منابع است. هرچه نسبت مذکور بیشتر باشد، نشان از ثبات بیشتر منابع بودجه کشور دارد. نسبت مذکور به طور متوسط طی سال‌های برنامه چهارم برحسب ارقام عملکرد، ۳۰/۳ درصد بود. بررسی سهم درآمدهای مالیاتی در کل منابع طی سال‌های برنامه چهارم نشان می‌دهد که نسبت یاد شده از ۲۸/۶ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۳۵/۵ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت که نشان‌دهنده افزایش سهم درآمدهای مالیاتی در کل منابع طی

جدول ۱۱-۶- روند تغییرات برخی از نسبت‌های مهم بودجه عمومی دولت طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱) (درصد)

متوسط دوره	۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵		۱۳۸۴			
	مصوب عملکرد	عملکرد	مصوب عملکرد	عملکرد	مصوب عملکرد	عملکرد	مصوب عملکرد	عملکرد	مصوب عملکرد	عملکرد		
۴۶/۸	۴۳/۳	۵۵/۲	۵۴/۳	۴۵/۰	۳۶/۹	۴۷/۴	۴۳/۴	۴۰/۲	۴۰/۹	۴۲/۵	۳۸/۴	نسبت درآمدها به کل منابع
۳۰/۳	۲۹/۳	۳۵/۵	۳۵/۰	۲۸/۵	۲۳/۷	۳۰/۵	۳۰/۹	۲۶/۴	۲۹/۷	۲۸/۶	۲۷/۳	نسبت درآمدهای مالیاتی به کل منابع
												نسبت درآمدهای مالیاتی (بدون احتساب مالیات عملکرد نفت) به کل منابع
۲۵/۵	۲۴/۸	۳۱/۲	۳۰/۹	۲۴/۱	۱۹/۷	۲۵/۸	۲۶/۳	۲۱/۸	۲۵/۳	۲۱/۸	۲۱/۳	نسبت درآمدهای مالیاتی (بدون احتساب مالیات عملکرد نفت) به پرداخت‌های هزینه‌ای
۳۶/۶	۳۶/۱	۴۴/۳	۴۵/۳	۳۴/۸	۲۶/۹	۳۸/۶	۳۹/۵	۳۰/۲	۳۷/۲	۳۱/۰	۳۲/۴	نسبت پرداخت‌های هزینه‌ای به کل مصارف
۶۹/۷	۶۸/۸	۷۰/۲	۶۸/۲	۶۹/۲	۷۳/۱	۶۶/۹	۶۶/۵	۷۲/۳	۶۸/۲	۷۰/۳	۶۵/۷	نسبت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به کل مصارف
۲۴/۷	۲۵/۶	۲۳/۴	۲۴/۳	۲۶/۵	۲۴/۳	۲۳/۵	۲۴/۸	۲۵/۳	۲۹/۵	۲۵/۰	۲۶/۳	

مآخذ: قوانین بودجه سنواتی، وزارت امور اقتصادی و دارایی و مستندات برنامه چهارم
۱- بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت (پارانه) حامل‌های انرژی در سال ۱۳۸۴ و به‌استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی و با احتساب متمم و اصلاحیه‌های بودجه

طبق بند (الف) ماده ۲ قانون برنامه چهارم توسعه، دولت مکلف گردید تا پایان برنامه چهارم اعتبارات هزینه‌ای را به طور کامل از طریق درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای غیرنفتی تامین کند. نسبت عملکرد منابع غیرنفتی (بدون احتساب منابع ناشی از نفت) به پرداخت‌های هزینه‌ای از ۴۶/۸ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۷۳/۲ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت ولی پوشش کامل اعتبارات هزینه‌ای توسط منابع غیرنفتی تحقق نیافت.

طبق بند (الف) ماده ۲ قانون برنامه چهارم توسعه، دولت مکلف گردید تا پایان برنامه چهارم اعتبارات هزینه‌ای را به طور کامل از طریق درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای غیرنفتی تامین کند. نسبت عملکرد منابع غیرنفتی (بدون

جدول ۱۱-۷- سهم منابع غیرنفتی در تامین پرداخت‌های هزینه‌ای طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱) (میلیارد ریال - درصد)

متوسط دوره	سال					
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
۲۸۰۵۴۳/۵	۴۳۴۶۳۶/۸	۳۱۸۹۴۰/۵	۲۹۳۵۴۶/۳	۲۰۰۸۸۰/۴	۱۵۴۷۱۳/۴	منابع غیرنفتی (۲)
۴۶۸۸۹۲/۹	۵۹۳۷۸۳/۹	۵۸۲۷۲۳/۴	۴۲۱۲۸۴/۷	۴۱۵۷۸۸/۱	۳۳۰۸۸۴/۱	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
۵۹/۸	۷۳/۲	۵۴/۷	۶۹/۷	۴۸/۳	۴۶/۸	سهم منابع غیرنفتی در تامین پرداخت‌های هزینه‌ای

۱- بدون احتساب رقم شفاف‌سازی قیمت (پارانه) حامل‌های انرژی در سال ۱۳۸۴ و به‌استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی و با احتساب متمم و اصلاحیه‌های بودجه
۲- شامل درآمدهای مالیاتی (بدون مالیات عملکرد نفت)، سایر درآمدها (بدون سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی و مازاد سود سهام در سال قبل)، درآمد حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول و واگذاری دارایی‌های مالی (بدون برداشت از حساب ذخیره ارزی)

فصل ۱۱ بودجه و برنامه‌های مالی دولت

از جمله فروض اساسی برنامه چهارم توسعه که به منظور کوچک نمودن حجم دولت و جلوگیری از رشد هزینه‌های جاری هدف‌گذاری شده بود، حذف تدریجی منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی و اختصاص آن به بازسازی و نوسازی صنایع بود. بر همین اساس، برنامه چهارم توسعه با معرفی روش‌های متعدد برای خصوصی‌سازی به غیر از واگذاری مالکیت سهام دولتی، ارائه زمان‌بندی برای مشخص نمودن و تفکیک فعالیت‌های حاکمیتی، انحصاری و

سایر بخش‌هایی که بخش خصوصی تمایل به سرمایه‌گذاری در آنها را ندارد و ارائه این برنامه جهت تعیین تکلیف شرکت‌های دولتی در قالب ۱۳ ماده مرتبط با خصوصی‌سازی، گام موثری در جهت ارتقای خصوصی‌سازی و ایجاد بستر قانونی مناسب آن برداشت. طبق آمار سازمان خصوصی‌سازی، طی برنامه چهارم در مجموع ۶۷۰۰۵۴ میلیارد ریال سهام به بخش خصوصی، بخش عمومی غیردولتی (بابت رد دیون) و بخش تعاونی (سهام عدالت) واگذار گردید.

جدول ۱۱-۸- عملکرد واگذاری سهام شرکت‌های دولتی توسط سازمان خصوصی‌سازی طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (میلیارد ریال)

کل دوره	سال				
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴
بخش خصوصی	۲۱۰۰۸۴	۱۱۹۸۸۴	۴۵۰۱۸	۳۶۵۵	۷۶۴
بخش عمومی غیردولتی (رد دیون)	۱۱۷۸۶۲	۵۹۱۴۰	۳۱۲۴۰	۰	۰
بخش تعاونی (سهام عدالت)	۳۴۲۱۰۸	۰	۱۴۲۹۳۶	۲۱۷۳۵	۰
ارزش فروش	۶۷۰۰۵۴	۱۷۹۰۲۴	۲۴۹۹۳۷	۲۵۳۹۰	۷۶۴

ماخذ: سازمان خصوصی‌سازی، آمار تفصیلی واگذاری سهام، دی ماه ۱۳۹۰

وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی (در بودجه عمومی دولت) طی سال‌های برنامه چهارم نسبت به ارقام مصوب ۴۸ درصد تحقق یافت که حاکی از این

است که طی دوره مورد بررسی به طور متوسط کمتر از نیمی از اهداف واگذاری شرکت‌های دولتی محقق شده است.

جدول ۱۱-۹- وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱) (میلیارد ریال)

درصد تحقق	جمع دوره		۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵		۱۳۸۴		
	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	
منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۳۵/۳	۳۶۸۹۶/۸	۱۰۴۵۰۰/۰	۱۸۴۲۶/۴	۳۲۱۰۰/۰	۱۰۹۵۹/۳	۳۰۰۰۰/۰	۵۳۲۹/۹	۳۰۰۰۰/۰	۸۱۸/۶	۷۴۰۰/۰	۱۳۶۲/۶	۵۰۰۰/۰
واگذاری سهام شرکت‌های دولتی (جمع - خرجی)	۵۴/۹	۴۷۵۵۱/۰	۸۶۶۲۷/۰	۱۹۵۰۰/۰	۲۲۰۰۰/۰	۰/۰	۱۲۰۰۰/۰	۲۷۶۲۷/۰	۲۷۶۲۷/۰	۰/۰	۰/۰	۴۲۴/۰	۲۵۰۰۰/۰
سایر (۱)	۶۷/۸	۲۵۰۰۹/۷	۳۶۹۰۰/۰	۲۵۰۰۹/۷	۳۲۹۰۰/۰	۰/۰	۴۰۰۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
کل	۴۸/۰	۱۰۹۴۵۷/۶	۲۲۸۰۲۷/۰	۶۲۹۳۶/۲	۸۷۰۰۰/۰	۱۰۹۵۹/۳	۴۶۰۰۰/۰	۳۲۹۵۶/۹	۵۷۶۲۷/۰	۸۱۸/۶	۷۴۰۰/۰	۱۷۸۶/۶	۳۰۰۰۰/۰

ماخذ: قوانین بودجه سنواتی، خزانه‌داری کل وزارت امور اقتصادی و دارایی

۱- در سال ۱۳۸۷، شامل منابع حاصل از واگذاری معادن (مصوب قانون بودجه سال ۱۳۸۷) و در سال ۱۳۸۸، شامل منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی به سازمان تامین اجتماعی (بند ۳۹ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸)، واگذاری معادن (بند ۵۴ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸)، سهم سازمان‌های توسعه‌ای و سهم بخش تعاون (بند ۵۱ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۸) می‌باشد.

طبق فروض اساسی برنامه چهارم (ذیل جدول شماره ۴ برنامه)، فروش اوراق مشارکت باید طی دوره برنامه چهارم به تدریج کاهش یافته و از ۱۰۰۰۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ به صفر در سال پایانی برنامه برسد. بررسی عملکرد فروش اوراق مشارکت طی برنامه چهارم توسعه حاکی از تحقق هدف برنامه چهارم

در کاهش تدریجی فروش اوراق مشارکت است. در مجموع، طی دوره برنامه چهارم ۱۶۷۱۴/۳ میلیارد ریال اوراق مشارکت به فروش رسید. در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸، بابت تامین مالی بودجه عمومی دولت اوراق مشارکتی به فروش نرسید.